

ПОДАЦИ О УСТАНОВИ/ШКОЛИ	ПОДАЦИ О АУТОРИМА/АУТОРКАМА
Назив школе: ОШ „Танаско Рајић“	Катарина Чутовић, професорка географије и Биљана Михаиловић, професорка биологије
Место, општина: Чачак, Чачак	
Школска управа: Чачак	
Географија и биологија за све: пример добре праксе у ОШ „Танаско Рајић“, Чачак	
Кључне речи: <i>основна школа, спектар аутизма, географија, биологија</i>	
Опис примера добре праксе	
<p>Ученик Н.Ј. има 13 година и иде у VIII разред ОШ “Танаско Рајић” у Чачку. Живи у породичној кући са оба родитеља и старијом сестром. У кући су још баба, деда и тетка. У први разред кренуо је са седам година и прва четири разреда је учио у издвојеном одељењу у Трбушанима. Још од првог дана у школи показује одређене облике специфичног понашања који се огледају у томе што на часовима није у могућности да седи у клупи. Он често маше рукама, окреће се, устаје, шета, превише гласно говори, понавља одређене речи или делове реченице. Ван учионице, у школском дворишту трчи, пење се на школску ограду, понекад је чак и агресиван према другим ученицима. Стално је у покрету. Како би уочене облике понашања ублажила и свела на социјално прихватљив облик, учитељица је у одељењу почела да разговара о лепом понашању, о пријатељству, о помоћи другу када му је потребна и сл. Поред рада са одељенском заједницом, учитељица је организовала и додатни индивидуални рад са учеником који се одвијао после часова. Настојала је да га сталним похвалама мотивише за рад, и водила је рачуна да у раду са њим не користи казне и критике које су лоше утицале на његово понашање и његов рад на часу. Успоставила је добру сарадњу и са родитељима који су код куће радили са учеником у складу са њеним упутствима и сугестијама (како да вежба обрађене садржаје за школу, да учи делове текста, ...). Сви предузети кораци су почели да дају резултате тако да је до краја 4. разреда ученик постао много сигурнији приликом усменог одговорања, боље је разумевао садржаје који се обрађују на часовима и остваривао је бољи контакт са својим друговима.</p>	

У петом разреду прелази у матичну школу у одељење које је формирано мешањем ученика из различитих одељења. Првих месеци петог разреда ученика су у школу довозили родитељи, али је касније почео да долази аутобусом са сестром која је годину дана старија од њега.

На почетку петог разреда ретко је учествовао у заједничким активностима. Устајао је са места у току часа, није слушао инструкције наставника и одбијао је да изврши задатке (посебно на последњим часовима у поподневној смени). Пажња му је била краткотрајна. Говорио је брзо и гласно, избегавајући да гледа саговорника у очи. Речник му је просечан, веома често у току часа понавља исте речи или реченице. На питања одговара једном речју, покретима главе, кратком реченицом или питања у потпуности „игнорише“. Ученик се радује свакој похвали.

При обради и утврђивању нових садржаја потребно му је више времена него другој деци. Ако активности одговарају његовим интересовањима ученик је дуже миран, усредсређен је, заинтересован и расположен за рад на часу.

Чита споро уз повремену подршку. Не прати читање друге деце. Пише штампаним и писаним словима. Самостално писање је отежано, зависи од тренутне његове пажње и увек му је потребна подршка. Броји до 100 и познаје бројеве до 1000. Рачуна уз дидактички материјал (сабира и одузима једноцифрене и двоцифрене бројеве). Зна да броји на енглеском до 20 и на италијанском до 50. Ради у пару и групи.

На почетку петог разреда за ученика је израђен ИОП-2 из свих наставних предмета. У наставку ћемо представити неке методе рада, материјала и учила из географије и биологије који су се показали као успешни у раду са овим учеником.

Географија (примери из праксе):

Ученик је у нижим разредима основне школе научио да чита и пише уз помоћ географске карте што је у многоме олакшало рад у петом разреду из предмета Географија.

V РАЗРЕД: На самом почетку петог разреда у раду са овим учеником користила сам географске слагалице за обраду континената и океана. Једна од тих слагалица је и „*Атлас Света у сликама - 6 слагалица*“. Слагалице се састоје до 70 делова које треба склопити у слику. У почетку ученику је требало више времена, некада чак и два часа, да би склопио сложенију слагалицу, али како је време одмицало слагалице је све брже склапао и то сам, без моје помоћи. Након успешно сложене слагалице уследила би и похвала која је позитивно утицала на ученика, што се најбоље видело по његовој мотивисаности за даљи рад и жељи да склапа нове слагалице. Након оваквог начина обраде градива ученик је знао

да наброји све континенте и све океане које смо учили и то како путем усменог одговарања тако и путем теста.

Како је овај вид обраде градива помоћу слагалице имао позитиван исход и ученик показао велико интересовање за обраду нових садржаја из географије, са учеником сам и наставну јединицу Вулкани обрадила на исти начин. Ученик је слагао слагалицу „Вулкани“ – унутрашња грађа вулкана и дешавања у близини вулкана при ерупцији. Како је ова слагалица имала 70 неправилних делова, било је и теже сложити их у слику. На почетку је то трајало и до два часа, али по истом принципу - вежбом и упорношћу ученика слагалица је након неколико часова била успешно сложена али и детаљно описана. (Тај опис се односио на препричавање – Шта се дешава при ерупцији вулкана у његовом окружењу.)

Унутрашњу грађу Земље са учеником сам обрадила коришћењем пластелина. Ученик је имао задатак да од пластелина различитих боја (црвена, наранџаста, браон, плава) направи куглицу која од језгра води до површине Земље.

VI РАЗРЕД: У шестом разреду смо обрађивали Европу. Како би ученика заинтересовала за рад, од хамера сам направила дрво са пет грана. Стабло је представљало Европу, а свака грана по једну регију Европе. Ученику сам дала шаблон листа који је он користио да на сваком часу исцрта и изреже по један лист на коме је писао назив државе Европе коју смо обрађивали на том часу. За сваку регију је користио другачију боју папира за израду листова што му је знатно олакшало да на часовима утврђивања одреди којој регији припада која држава.

На крају школске године добијен је пано - дрво „Европа“ које и данас краси наш кабинет из географије.

Дрво „Европа“

Биологија (примери из праксе):

Са Н.Ј. се дружим већ трећу годину. Оно чега сам била свесна од самог почетка у раду са њим, било је, да је потребно да придобијем његово поверење. Можда ми је природа мог предмета ишла на руку, тако да је његов улазак у кабинет био импресиван – ту је акваријум, инсектаријуми, слике и модели, ... Али оно што му је привукло пажњу био је пано “Млади биолози” где су дипломе ученика са такмичења, а једна од њих је и његове сестре коју је морао да додирне и каже да

је то његова сестра. Када је имао потребу да устане са места нисам га у томе спречавала, дозвољавала сам му да несметано прошета до акваријума, до паноа са дипломама и слично. Све то ми је помогло да полако али сигурно придобијем његово поверење.

Рад са њим је углавном индивидуалан, понекад у пару. Добро реагује на методе засноване на посматрању и показивању. Код писмених провера, питања су кратка – типа избаци уљеза, заокружи тачан одговор, обележи, повежи и сл.

Воли похвале. Помаже ми у одржавању акваријума, помаже ми да донесем моделе из ормара за демонстрацију, качи зидне слике.

У **V разреду** сам грађу ћелије обрадила **коришћењем пластелина**. Добио је задатак, да коришћењем задатих боја пластелина изваја полулопту где ће се видети грађа: браон боја за ћелијску мембрану, црвена за цитоплазму и жута за једро. Помоћу пластелина научили смо и облике корена и бактерија. Користила сам пластичну тацну на којој су стајале залепљене тракице са називима корена (а касније и бактерија), где је он требало да изваја облике корена и да их стави на места испод тракица са одговарајућим називима.

Да би научио грађу цвета, користила сам **групни рад**, где је ученик све активности радио заједно и идентично са осталом децом. Свако дете у групи је добило по цвет, прибор и упутство за рад. Задатак је био да раздвоје делове цвета, залепе их на картон и обележе. Након тога је следило извештавање, свака група објашњава грађу цвета, објашњавајући зашто недостају поједини делови. Радећи у групи Н.Ј. је био активан и задовољан. Придржавао се правила рада у групи, прихватио помоћ другара да што боље одради задатак. Научио је да препознаје делове цвета према боји и облику: крунични листићи – црвени, прашници – жути, тучак – као вазна, чашични као чаша, цветна дршка – зелена.

У **VI разреду** бавили смо се животињама. Да бих проверила да ли је и у којој мери савладао садржаје о мекушцима, користила сам **љуштуре пужева и шкољки**. Задатак је био да у посебну посуду издвоји љуштуре пужева, а у посебну љуштуре шкољки. Није одмах могао да их разликује, па је тражио помоћ од мене. Показала сам му да прстима прати спиралу код љуштуре пужа, што ће му омогућити да је разликује од љуштуре шкољки. Када је на крају успео био је срећан. Након тога их је лепио на хамер, рад је похваљен и краси наш кабинет.

Да савлада разноврсност инсеката користила сам **картице са различитим сликама инсеката и картице са именима инсеката**. Задатак је био да користећи картице са именима врста, повеже име врсте са одговарајућом сликом инсеката. Прво је на столу поређао слике инсеката на леву половину, а картице са именима испод. Онда је узимао слику инсекта, наглас је говорио и тражио потврду од мене. када би добио моју потврду за тачност, лепио је картицу на папир. Да не би реметио пажњу остале деце и рад, договорили смо се

да када му треба моја помоћ, подигне два прста и ја ћу доћи. Прихватио је то. Није успео све да одради тог часа, па је понео кући да уради за домаћи. Следећег часа је донео рад, показао га и испричао нам причу коју је чуо од деде, како пчела даје мед. Сви смо му аплаудирали, похвалили га, а он је био насмејан и задовољан, што је позитивно утицало на његово самопоуздање.

За проверу усвојености садржаја о гмизавцима користила сам **рад у пару**. Добио је **слагалицу од 12 делова**, при чему се добије слика са 10 питања о гмизавцима. Задатак је да сложи слагалицу и открије слику са питањима. Помоћ у тражењу одговора пружа му ученик са којим ради у пару. Био је активан у слагању слагалице, а прихватио је и помоћ свог пара у тражењу одговора.

Пошто воли да црта, у **VII разреду** грађу система органа за варење прецртава из уџбеника и обележава, а наредног часа добија исечене слике са органима које треба да сложи према редоследу грађе система органа за варење.

Организација часа подразумева детаљну израду припреме као и припрему потребног дидактичког материјала.